

Peter Pechlin Reimar Leo

Disputatio Ethica De Iusticia Et Iure : Affinibusq[ue] materiis, quibus Aristotelis liber quintus integre absoluitur

Rostochi[i]: Pedanus, 1615

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729140806>

Druck Freier Zugang

P. Pecklin
R. U. phil. 1615.

Disputatio Ethica

8.

DE

78.

JUSTITIA ET IVRE

Affinibusq; materijs, quibus Aristotelis liber quin-
tus integrè absolvitur.

Qua

D. A.

*In celeberrima ad Varnum Academia, cum
consensu facultatis philosophicae*

à

PRÆSIDE

M. PETRO PECHLIN
Rost. S. S. Th. Stud.

RESPONDENTE

REIMARO LEONE
Willstienf. Holf.

*Dnn. Collegis ventilanda proposita eēt
16. Nov. loco, horisq; consuetis.*

✂

ROSTOCHI

Typis Joachimi Pedani, Anno 1615.

Disputatio Ethica

D E

IVSTICIA ET IURE

Videndo ex Aristotele 1. de Justitia tam legali, seu Universali de qua breviter: quam Justitia particulari de qua paulo fusius. 2. de Medio justitiæ distributiæ. 3. Justitiæ commutatiæ. 4. quomodo errorem excludat circa Medium. 5. De jure & ejus adjuncto. 6. de æquo & bono, ejusq; contrario, deniq; de questionibus annexis circa hanc materiam.

PROEMIVM.

Ultra hic quidem possent, etiam à scopo non aliena, de aurea hac virtute JUSTITIA, quæ multis apud multos elegantibus epistolis illustrata invenitur & à Johann. Mag. l. s. in Arist. c. 7. & alijs ornatur, dici, nisi cujusdam monitu disputantes, non orantes nos considerarem; nihil enim tam instituto philosophico repugnat, quam oratio sefama q. sparsa, & ex mellitis verborum contexta globulis. Apertam enim esse decet, brevem & perspicuam disputationem. Attamen, sicui Justitiæ imago modulis coloribusq; eleganter descripta placet, justitiæ inquam imaginem, quam satis graphicè, ejusq; os, oculos, vultumq; severis atq; venerandis verborum tinctura

A 2

prin;

princeps stoicorum Chrysippus, referente Cell. I. 14. c. 4. efformavit, lectione repetat. Nos proposititene-
naces, cum disputationem brevem & perspicuam debe-
re esse dixerimus, ideò breviter etiam nobis & perspicuè
agendum, quod agendum.

THESIS I.

I.
De justitia legali
& parti-
culari.

Quorum hæcenus in hoc privato nostro Ethices tyrociniò
legimus vestigia, ea constantes ad huc dum secuturi, G. Donaldso-
no nos manu ducente, tenorem ipsius philosophi insistemus cum
quo librum s. moralium Nicomachiorum brevi filo & cursim
q. perlustrabimus.

2. In aditu autem statim Iustitiæ ambiguitatem præsci-
damus, ut omni æqui vocatione liberetnr, ne cum multitudine,
qua nescit distinguere, sed indistinctè accipit res, ut sibi appa-
rent, confirmante Acc. in 19. l. Aristotelis, erroris in qui nament-
to implicemur.

3. Non enim hoc loco de justitiâ acturi sumus æquivocâ,
quæ etiam de seris prædicatur teste Ælian. l. de animal. c. 8. per-
bibente auctore nostro p. 218.

4. Nec de justitiâ Theologicâ, quævis ei hæc av ἡ Θεολογία
sit opposita, cum objecta Theologia & philosophia non sint contra-
ria, & ideò virtutes philosophicæ, de quibus nos hæcenus, non
oppositæ bonis operibus Theologicis, ita tamen ut omnibus causis
distinguantur, de quibus qui velit consulat Theologos nostros.

5. Nec de eâ, unde persolventes defunctis justia, justii di-
cuntur: Neq. quæ inter prædones cernitur indistributione præ-
dæ æquali, de qua Cic. 2. offic.

5. Quomodo apud Veteres dies justii dicebantur & unde
vid. A. Gell. l. 20. c. 1. in noct. Att.

7. Sed de eâ tantum justitiâ dicturi, quæ à philo-
sopho l. 5. c. 1. dicitur habitus, ex quo ad agendas res justas
homi-

omnes idonei efficiuntur. *et in iustis gant, in iustis in-
sta.*

8. Estq; hac iustitia propriè dicta vel Universalis, qua jam definita est, secundum quam quilibet justus dicitur, qui leges cuiusvis civitatis observat, νόμιμος:

9. Vel particularis; quam qui observat ἴσος dicitur aequalis ab Aristotele, aequalitatem servans indistribuendo bonis, de qua infra in specie.

10. De iniustitia etiam ἀμφοβόλια acceptes, quod modò de iustitia ipsius dictum, qua vi oppositorum ejusdem sunt disciplinae t. philosopho 4. Met. intellige materialiter, limitante Beda ax. phil. m. p. 173.

11. Injustus autem dupliciter esse potest. 1. Legum transgressor ἀπεινομος 2. Specialiter ἀνίσος inequalis, seu iniquus ἀθεοδέκτος plura possidens, quam ipsi debentur.

12. Ad iustitiam revertentes de objecto ejus dicemus & quidem Universalis, universaliter, quod est actiones omnium virtutum ac legum t. a. n. p. 218.

13. Et propterea universalis dicta, νόμιμος legalis, qua in se continet omnes virtutes morales probante id Phil. c. 2. & 3. cujus ratio syllogismo includi potest h. p. Si is qui contra leges facit est injustus: Ergo is qui legibus obtemperat est justus. At prius est. Ergo & posterius. Et per hoc, quae legibus precipiuntur sunt justa, & legum observatio est quaedam iustitia. Plures rationes colligi possunt ex Philos. d. l. cap. 2.

14. Prudenti ergò consilio ab Aristotele hic pertractata, ne quis videlicet, sibi soli & innoculto viveret temperanter, fortiter, liberaliter, & sic deinceps, sed ut & alijs eum vivendi modum verbis & factis exprimeret, adeoq; cum ipsis eum, si posset, communicaret Urs. quasi, illust. Phil. disput. 9. qu. 2. Etb.

Reliquae virtutes non minus etiam præ-
eant actiones morales, non tamen propterea idem
te putes sed omninò specie distinctum: non enim in
conversationibus occupantur erga alios, vel aliorum erga nos:
in quibus verbis est specifica differentia: Et reliquae virtutes
dicuntur obiectum hujus justitiae Universalis, sed tamen impe-
rativum tantum seu cui imperatur.

16. Praescribit enim haec justitia omnibus reliquis vir-
tutibus viam & moderamen aliquod, secundum quod agere
debeant vid. Phil. c. 3. egregiè Justitia & aliarum virtutum
differentiam notantem.

17. Hinc faciliè quanta sit hujus praesantia, ultrò ap-
paret, si ve cum quavis virtute alia, si ve etiam cum justitia
particulari comparetur. Ex hac enim una virtute, inquit Cic.
2. off. viri boni (nostro idiomate Ein aufrichtiger Man/ oder
Widerman q. Beyderman utriq; parti aequè favens, non sibi
plus quam alteri tribuens) appellantur.

18. Hinc, inquam, justitiae consurgunt laudum encomia,
quae vid. apud Philosophum, Johann. Mag. Stob. Giph.
Acciatol.

19. Ex dictis habentur distributionem sine labore cogno-
sces in Universalem seu legitimam, & particularem justiti-
am, quae est divisio partium subjectarum Conn. disp. 9. q.
1. a. 2.

20. Ad particularem a. quã intimius cum philosopho vide-
bimus, ab Universali discedentes transibimus.

21. Primum autem queritur à philosopho c. 4. An sit a-
liqua justitia particularis, quae diversa sit ab Universali & à re-
liquis virtutibus. 2. Quae sit ejus $\sigma\chi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$, affectio & habitu-
do ad Universalem justitiam. Et 3. quotuplex hac dicatur ju-
stitia particularis.

22. Quaestionem primam quod attinet, eam affirmative
con-

concedendā suadet inventio differentia ipsius philosophi, probata ex ejus contraria utpote notiore, injustitia vid. idq. tribus argumentis ab Aristotele propositis, à Jobann. Mag. syllogistice collectis, que cum ibi c. 2. introspicere licet, nobisq. tantum de justitia breviter adserere animus est ad secundam properemus questionem.

23. Habet autem sese ita hæc ad justitiam Universalem, ut partes ad totum, probante itidem philosopho à contrario vid. injustitia c. 4.

24. Est enim Universalis in justitia q. totū sub se completens omnia, que sunt $\pi\alpha\alpha\epsilon\gamma\upsilon\sigma\alpha$. hoc est contra leges, seu omnia in justè facta, quocunq. alias nomine soleant appellari.

25. Injustitia vero particularis non dicitur de omni injusto factō, sed tantum de iniqua bonorum externorum distributione aut commutatione, in qua non est servata justa equalitas pro ratione & dignitate, aut æstimatione personarum & rerum vid. Mag. d. l. ulterius hoc declarantem.

26. Quamvis autem hinc de justitia Particularis natura facilis sit subsumtio, eam tamen ex a. n. p. 219. ita definire subet.

27. Justitia Particularis est virtus indistributione ac communicatione rerum mediocritatem servans.

28. Constructæ quoq. definitionis breviter membra resolvere, eaq. declarare, fas est.

29. 1. Itaq. de genere, quod est Virtus: Unde videmus hanc esse propriè justitiam, que specialem virtutem constituit, queq. hic nobis consideranda venit.

30. 2. Differentiæ locum implent hæc verba rerum externarum distributio, ac communicatio.

31. 3. Objectum est res externæ, actiones distribuere, vel communicare a. n. p. 219.

32. 4.

32 4. Finis. Æqualitatis in distributionē vel
communicatione observatio.

33. *Justitie huic Particulari cum in excessu, tum in
defectu opponitur Injustitia Particularis.*

34. *Nomen quidem unum utriusq; extremi, res tamen
duplex. Constat enim quodcumq; injustitia exercetur, dum uni
plus equo datur, alteri minus equo distribui atq; ita & in
excessu & in defectu peccatur secundum a. p. 219.*

35. *Injustitia Particularis est vitium in rerum exter-
narum distributione & communicatione mediocritatem violans.*

36. *Hanc Philosophus l. 5. cap. 2. ἀνομοσύνη inæquali-
tatem appellat, ab injustitia Universalī in eo differentem, quod
illa sit omnium legum seu virtutum violatio, hec tantum in sola
externarum rerum inæquali distributione vel communicatione
appareat, exempla vid. in aut. p. d. Arist. c. 4.*

37. *Ad investigandam justitiæ particularis naturam, u-
titur divisionis organo, quia non una harum est ratio, neq; in ijs-
dem planè versantur rebus: Et primum quidem de materia,
postea de forma seu Mediocritate.*

38. *Est autem justitia particularis vel distributiva, vel
commutativa.*

39. *Iustitia distributiva διαμετρική, est justitia parti-
cularis in distributione rerum externarum pro ratione dignitatis,
personarum, & æqualitatis rerum singulis pro suo merito tribu-
ens Donalds. p. 221. Mag. 446.*

40. *Res externæ inter plures dividenda, quæ objecti lo-
cum representant, sunt duplices: Honores, quales Magi-
stratus & dignitates, victus publicus signa corona, & id genus
alia honorum genera; Res, quo in genere, pecunia, agri, vi-
nea, Giph. c. 2. l. 5.*

41. *Horum autem generum una est conditio, quod debe-
ant esse publica & communiæ utraq; κοινὰ: de præmijs siquidem
privatim*

privatorum inter se, aut bonis dividendis eorum, alterum genus
justitiae curam suscipit.

42. *Justum a. hoc distributivum esse Medium colligi hoc
modo potest ex textu ipsius Arist. c. 5.*

*O. equum videtur esse Medium: sed justum distributivum
est equum. Ergo & Medium.*

43. *Major patet quia equum est Medium inter in a-
qualia hoc est plus & minus: Minor quoque à contrario osten-
ditur. quia injustitia est iniquum. Ergo justum erit equum.
Contrariorum n. contraria sunt consequentia.*

44. *Quale autem Medium sit eodem c. monstrat philoso-
phus vid. quod sit Medium secundum proportionem &
similitudinem rationis.*

45. *Primo autem videtur Philosophus presupponere
duo teste Don. Ac. 1. Quod omne equum sit in duobus minimis:
Equum enim est ad aliquid. Ergo oportet esse saltem inter duo
vid. illud, quod dicitur aequale, & ad quod dicitur aequale esse;
quemadmodum simile dicitur simile alicui, & sic requirit saltem
duo minima, & duos terminos.*

46. *Hinc inferre videtur Philosophus, vid. quod si equum
sit in duobus minimis, etiam justitia erit in duobus minimis, &
quod justum est Medium, & est equum, dicitur ad aliquid ex
quibusdam.*

47. *Ex quo sequitur, quod justum sit in 4. minimis, quia
justum est etiam relativum, & in quantum justum, requirit duos
terminos sicut equum.*

48. *Justum igitur erit Medium, æquum, & relati-
vum: Cum sit Medium, ponitur, inter duo extrema scilicet
iniqua, quorum unum est plus, alterum minus: qua v. est æquum,
consistit in duobus, inter qua est relatio.*

49. *Quare ut est æquum consistit inter duo: ut ver est
justum, est ad aliquid, respicit n. personas.*

B

Sic

50. Sic igitur est ad aliquid, & quibus hoc est ad personas, & in rebus, qua tribuuntur: hic ergo est in quatuor minimis.

51. Dicitur autem in quatuor minimis, quia iustitia, ut ostendit ibi Philosophus latius, est secundum similitudinem rationis, qua ad minus in quatuor terminis minimis fieri solet.

52. His praesuppositis Philosophus probat, quod iustum distributivum est medium aliqua similitudine rationum, ut colligit Don. Acc. in cap. 3. de iusto distributivo.

53. De objecto huius virtutis supra diximus: in quo quamvis convenire videantur omnes, non tamen consentiunt, quamnam sit illa dignitas, secundum quam fieri debet distributio, an honorum, an pecuniarum, & aliorum, qua dividi inter cives possunt.

54. Sic quidam libertatem dicunt, ut populares: opulentiam, ut potentes: virtutem, ut optimates.

55. Quicquid sit, exijs habemus quod iustum distributivum est Medium secundum aliquam proportionalitatem & similitudinem rationis: scilicet in rebus ubi est aequalitas eorum, qua distribuuntur, & quibus distribuuntur hoc est persona quibus fit distributio.

56. Dicitur ergo haec, in qua similitudine haec consistat proportio, videlicet rationis: porro ostendit philosophus qualis sit illa similitudo, afferendo duo.

57. 1. Quod similitudo rationis consistit non solum in numero simpliciter, & absolute accepto, sed. 2. etiam in numero rerum numeratarum.

58. Ad hoc a. propositum Notandum, Numerum, Summibifariam 1. qui secundum quosdam dicitur numerans, qui est anima rationalis, referente Acc.

59. Sed hoc omisso, alium dicimus formalem, alium Materialem cum eodem.

60. For

60. Formalis est abstractus ab omni materia secundum rationem suam, qui dicitur constare ex unitatibus absolutis, nec applicatis alicui rei, & dicitur cumulatio, congregatio, seu compositio unitatum, desinente Platone, talis est, circa quem versatur Arithmeticus.

61. Considerat autem Arithmeticus numerum, ut numerus est absolute, & non etiam ut est in talibus ac talibus rebus, sed abstractum, & secundum suam rationem formalem.

62. Materialis autem numerus est, qui numeratur, quamvis per hunc etiam numeramus, sed non formaliter tantum ut in primo, sed est hic numerus concretus cum rebus.

63. Verum cum similitudo rationum consistat in utrisque: tamen primo & principaliter consistit in numero abstracto: secundario in rebus numeratis.

64. Et hoc ex ordine naturae respectu autem nostri contrario modo se se habet.

65. Philosophus igitur attulit illud praesuppositum, quod non solum in numeris est similitudo rationum absolute, sed etiam in rebus numeratis, quibus scilicet personis, & ea quae, scilicet res.

66. Hae similitudo quomodo fiat vide sis ipsum textum Arist. & Acc. c. 3. Deinde ostendit eam esse Geometricam proportionem.

67. Proportio autem quid sit, videlicet, trium, aut quatuor, aut etiam plurium quantitatum id est magnitudinum aut numerorum certa quadam ad se invicem affectio, ex Joann. Mag. & alijs repetimus.

68. Est autem triplex, Musica, Geometrica, Arithmetica.

69. Prima nihil ad nos: dua posteriores sunt huius loci propria.

70. Αναλογία Geometrica est quatuor vel plurium

numerorum similitudo secundum certam quandam rationem, qua erga se mutuo sunt affecti, exempla ubiq; obvia per Mag. Acc. Philosophum ipsum, & a. n.

71. Hac vel dupla vel tripla ibidem.

72. Analogia Arithmetica est, quando tres aut plures numeri paribus intervallis à se mutuo distant.

73. Ad Geometricā revertamur, in qua quēadmodū ratio habetur similitudinis terminorum secundū qualitatem, qua erga se mutuo sunt affecti: eodem modo justitia hac distributiva personas inter se confert, & ex similitudine, quam inter se habent distributionem metitur vid. a. n. p. 222.

74. In distributiva ergo justitiā observando est personarum & rerum distribuendarum comparatio.

75. Quae proportio est necessario observanda, quia civitas ex varijs honorum generibus est composita: cum ergo non sit eorum eadem dignitas, justitia distributiva munus est ita distribuenda partiri, ut aequalia aequalibus, inaequalibus inaequalia tribuat.

76. Huius autem haec distributio vel separatim, vel conjunctim de quo videsis auth. p. 225. & seqq. nos pergemus declarare differentiam Geometrica & Arithmetica proportionis.

Diffra.
Proporti.
Geomet
& Arith.
77. Differunt autem 3. modis. 1. Proportio Arithmetica consideratur ratione quantitatis, secundū aequalitatem intervallorum & distantiarum: Proportio autem Geometrica consideratur ratione qualitatis, secundū similitudinem affectionis & rationis, qua erga se sunt affecta.

78. 2. In proportione Arithmetica fieri potest progressio in infinitum: Ly infinitum capiendo per appositionem unitatum in infinitum, limitante Beda ax Phil. l. N. p. m. 148. Geometrica autem proportio consistit inter certos terminos, qui inter se mutuo conferuntur.

79. Arith. proportio semper habet similes excessus: In
Geo.

Geometrica non semper sunt similes excessus, & praeterea non sunt aequalia inter valla.

80. Proportionum etiam alia sunt divisiones in continuam & disjunctam.

81. Continua, in qua actu quidem solum tres termini ponuntur: potestate vero sunt quatuor, quia, unus i. bis est sumendus.

82. Disjuncta proportio dicitur, in qua actu sunt & ponuntur 4. termini.

83. Denique, proportionum divisio alia est Directa, qua est Geometrica proportio, in qua 1. terminus cum secundo, & 3. cum quarto directe comparatur.

84. Alia Permutata, qua 1. i. cum 3. & 2. cum 4. commutatur.

85. Aristoteles hos terminos Dialecticorum more antecedens & consequens, item totum & partem appellare solitus vid. Mag.

86. In definitione autem justitiae hujus supra allata cum fiat mentio dignitatis personarum, & rerum, hic ergo dicendum venit quid sint.

87. Dignitas personarum Aristoteli dicenda veniunt merita personarum, ut nimirum unicuique tantum tribuatur, quantum meretur.

88. Dignitas rerum aegyptiarum, pretium seu valor rerum, quae distribuuntur aut commutantur: ea n. debent inter se mutuo respondere, uti dictum.

89. Ex his satis fieri potest questionibus, quo pacto dignitas soleat estimari; Item justitia distributiva unde estimanda & cognoscenda, de quibus ad abundantiam vid. Mag. c. 3.

90. Nunc ad aliam hujus justitiae particularis, speciem progressuri, commutativam declarabimus.

91. Circa hanc autem philosophus c. 5. & 6. questionem

2. *Premittit an fit diversa species à justitià distributiva, monstrando quid ad illam pertineat, ut ostendat, quid intersit inter correctivam & distributivam; deinde quid pertineat ad illam correctivam, ex quo etiam patet utriusq; differentia.*

92. *Differunt autem 1. Objecto: quia illa fuit occupata in distributione dignitatum & premiorum; hæc in correctione commerciorum,*

93. *2. Medio: ibi Geometrica, hic Arithmetica ἀνάλογια opus est: siquidem hic personarum qualitas non respicitur ut ibi, sed quantitas damni & lucri, ut postea deducemus suffus.*

94. *Est a. Justitia commutativa justitia Particularis in contractibus, & rerum commutatione nullo habito personarum respectu, eam servans aequalitatem, ut suum quisq; consequatur, & nulla pars defraudetur. a. n. p. 224.*

95. *Hanc ut supra ex Aristotele repetivimus nominat ἰσοϋαδικίαν, cujus multiplex notio è re nostra meliore ut esset, à Dg. Giph. in c. 2. h. s. congesta d. l. conspicienda fusè.*

96. *Nos breviter: est n. à πᾶσι τοῖς ἀλλήλοις à permutando, ex quo ἰσοϋαδικίαν res cum aliquo contrahere: ICTI significanter Contractus expriment, quo tamen nunquam vocabulo Ciceronem usum idem testis est ibid.*

97. *Aristoteles autem latius videtur sumere ἰσοϋαδικίαν vocem, cum c. s. ad delicta & scelera etiam extendat, Et ICTIò videntur contractus vocabulum interdum porrigere teste ICTO Giph. nam & contrahere fraudes & delectum dicere perhibentur.*

98. *Hæc autem materia est duplex: ἰσοϋαδικίαν enim alia sunt Voluntaria, quorum principium est voluntarium, & in nostra potestate: Alia non voluntaria contrario modo sese habentia.*

99. *Posterius genus est bipartitum, est enim vel clauditi-*

destinum vel vi factum vid. hac persequentem latius O. G.

100. Correctiva etiam hac, διωρθωτικὴν ab Aristotele dicitur, quod rerum mutationem ita corrigat, ut nulla pars injuriam sibi fieri asserat.

101. Ab officio iudicis ita dicta, ad quem decurritur cum injusta permutatio facta est, qui seposita personarum dignitate, ita res inter se comparat, ut omnis inaequalitas corrigatur & ad aequalitatem redigatur Arist. c. 7. D. Acc. in cap. 4. l. 5. a. n. p. 224.

102. Iudex ergo Medium ipsum q. est: unde etiam jus animatum dicitur διοικων ἐπιφορον Phil. c. 7.

103. Nam apud Gracos διοικων à διοικα deduci videtur verso χ in κ cognatam: q. duatim & divisim, διοικων id est bipartitum; & iudex διοικης q. διοικης h. e. bipartitor dicitur Arist. c. 7.

104. Medium hujus virtutis h. e. jus seu justum consistit inter damnum & lucrum, ut inter plus & minus.

105. Hinc patet quod justum correctivum est medium inter plus & minus lucrum & damnum secundum proportionem arithmeticae sua natura id est secundum suam naturam, puta quando fit contra naturam non est recte iudex, nec proprie appellandus iudex.

106. Ut autem Medium hoc iustitia Correctiva, quod est inter plus & minus secundum similitudinem arithmeticae inveniatur, tenendus est Modus & Medium accurate, annuente a. n. p. 226.

107. Modus consistit in rerum inter se collatione, ut quantum una alteram dignitate, vel pretio superat, aut ab altera superatur, tantum in defectu vel excessu compensetur, exemplis non obscuris demonstrante a. n. p. d. Philosopho declarante allatis lineis, quarum exemplo istud medium innotescere possit c. cit.

108. Est

III.
De Medio
iustitiae
comparationis.

108. Est autem hoc etiam in alijs artibus, ait Philosophus; quibus innuit quod h. p. sumitur circa res diversarum artium scilicet secundum proportionalitatem & similitudinem arithmeticam in rebus.

109. Etenim si h. p. medium non inveniretur diversarum artium, tum destruerentur ipsae artes: alia enim alia praestantior est. & opus praclarior facit, quod si inter opera non fieret adequatio, deficerent profecto artes, ut dictum! quia praclarior artifex nollet permutare suum opus praclarior cum alterius artificis opere viliori, nisi agens h. e. ille qui habet opus, quo alius indiget, ageret quantum & quale: Patiens id est ille qui indiget, tale opere pateretur h. e. susciperet tantum & tale, declarante D. Acciajolo in Eth. Arist. l. 5.

110. Media autem quibus rerum pretia aestimantur & pendent, vel sunt à natura vel ab instituto.

111. Natura sunt pluris aestimanda, quorum major est usus G. Don. p. 227.

112. Et hac prima erat mercatura instituenda occasio: cum in diversis locis homines viverent, nec singula ad vitam necessaria in singulis gignerentur, commercia sunt instituta duce Natura, quo poeta alludes i. Georg. carmine eleganti, expressit.

Hic segetes, illic veniunt felicius uva. &c.

113. Et talis erat ab initio rerum permutatio, antequam pecunia usus inveniretur.

114. Ab instituto res pecuniarum mensura nummo aestimantur.

115. At quia oportet, dicente Philosopho c. 8. ut sit quoddam prius, unum, quo cuncta mensurentur, videndum quodnam illud sit, quod omnia continet.

116. Est autem id Indigentia ἰχθῆσια t. Arist. c. 8. quae si non esset, non esset quoque ulla permutatio.

117. Indigentia tum loco ex pacto q. substituitur numus: unde etiam numisma appellatur, eò quod non natura sed rōpō id est instituto & lege constet, qua verba ipsius Philosophi sunt c. 8.

118. Nunc de jure Talionis, quia affinis materia est justitia commutativa (: cui an tantum, postea :) breviter est agendum.

119. Quærit autem Philosophus initio c. 9. an retaliatio *ἡ ἀντιμισθία*, absolutè & simpliciter jus ipsum sit, ut putabant Pythagorici, desinientes jus esse absolutè retaliationem id est justum simpliciter nil aliud esse quàm è contra passionem. & adeò credebant hoc, ut dicerent justum Rhadamanti non esse nisi tale, accommodantes Hesiodi carmen, quod exstat apud Philosophum.

120. Hanc autem Retaliationis sententiam Pythagoricam reprobatur Philosophus his verbis: Verùm, inquit, retaliatio neq; ad distributivum jus neq; ad emendationem accommodatur, intellige eò modo, quo illi ponunt, ut rectè limitat Donatus Acci. m. p. 383.

121. Non tamen repugnat justo, è contrapassionem in aliqua parte justitia commutativa locum habere, sed tamen non simpliciter secundum aequalitatem, ut Pythagorici putabant, sed secundum similitudinem rationis, ut deducit Arist. d. l.

122. Hanc enim civitas conservatur, cum sit retributio & repensio secundum similitudinem rationis, ut si quis intulerit malum, reportet secundùm similitudinem rationis malū à lege: si bonum, etiam reportet bonum & gratiam.

123. Unde & templum Gratiarum in civitatibus condere solent, ad quod respicientes meminerunt gratiarum, & referunt gratias benemeritis, & repensationem invicem pro beneficijs, ut & ille, rursus & conferre beneficia incipiat, & iterum reportare Arist. c. 8. Acc. interp. p. 385.

124. Ad jus ergò tam commutativum, quàm distributivum referri potest, quod non obscurè colligi potest ex ipsa Phil. t.

C

Justi-

4.
De erro-
re circa
Medium
justitiaz.

125. *Justitia commutativa opponitur injustitia commu-
rat. de qua satis auctor p. 230. Philosophus c. 9.*

5. De jure & ejus
adjuncto. 126. *Effectum justitiae sequitur, quod est JUS in mutu-
a societatis usu hominibus certa praescribens G. D. p. 231. de-
scriptionem Philosophi vid. c. 10.*

127. *Est autem JUS aliud proprie dictum, aliud im-
proprie, seu secundum quid, teste Philosopho d. l. Aliud item jus
civile: quod est vel naturale, vel legitimum,*

128. *Prius declarat Philosophus. tunc dicendo, jus proprie
dictum esse inter liberos & aequales. vid. d. l.*

129. *Ergo, quod infamiliari societate est inter patrem
scilicet & filium, dominum & servum, virum & uxorem non
est justum simpliciter, sed quoddam justum, quod per similitudi-
nem tantum & secundum quid jus dicitur.*

130. *Quomodo hoc probet Philosophus, cum prolixior sit
in eo, nostri vero propositi non sit hisce diu immorari, sed bre-
viter tantum attingere, ad ipsum Philosophum lectorem relega-
mus.*

131. *Jus naturale est; quod ubicunq; eandem vim habet,
& non quia vel ita videtur, vel minime; Arist. d. l.*

132. *Legitimum νόμιμον est, quod à principio utrum
hoc an illo modo fiat, nihil refert: ubi vero fuerit institutum,
refert id. Hoc à ICTIS civile jus appellatur.*

133. *Hoc est vel Oeconomicum, communio scilicet &
societas vita eorum, qui ejusdem sunt domus, instituta ad gene-
ris propagationem, & familia ad domesticorum societatem.*

134. *Vel patrium, quod inter parentes & liberos co-
litur.*

135. *Vel Herile, quod inter dominum & servum.*

136. *Vel Matrimoniale, quod conjuges matrimonio
juncticolunt.*

137. *Juri oppositum est injuria, ἀδίκησις, quae est juris
viola.*

violatio, cum à sciente ac volente, invito alicui, præter meritum
damnum inferitur.

138. Quia autem non omnis qui facit injuriam est inju-
stus, videndum est præeunte Philosopho, quanam sunt injurie,
ex quibus homo, injustus dicatur c. 10.

140. Equibus autem injuria profluit, vel sunt Involunta-
ria vel Voluntaria.

141. Hac triplex est, vel enim 1. ex ignorantia proficiuntur,
quando qui læsit circumstantias, persona, loci, aut temporis
ignoravit; quæ etiam duobus modis fit.

142. 1. Vel *αὐτοματῶς* id est inopinato, præter agentis
propositum, & *ἀτύχῳ* nominatur vid. a. n. p. 240.

143. 2. Vel non præter opinionem omnino, sed tamen absq[ue]
malitia, *ἀπαράγῳ* dicta ibid.

144. 2. Ex perturbatione aliqua, ut exira, metu, &
timore.

145. 3. Ex malitia de industria, & secundum condi-
ones in definitione suprâ positas; & hæc propriè injuria dicitur.

146. Involuntaria duplicis sunt generis: Alia enim
sunt Venialia, eò, quod errore quodam contra nostram volun-
tatem acciderint: Alia non venialia, eò, quod ex effectu nec
naturali, nec homine libero digna, proficiantur, qualia illa, quæ
ab ebris & invidis perpetrantur.

147. De adjuncto juris legitimi restant ultimò dicenda VI.
h. e. Æquitate & hujus annexis.

148. Est verò Æquitas correctio juris legitimi, qua de-
ficere propter generalitatem legis in aliquo particulari, cui opus est
indefinita regula, & decretis videtur: sicut videtur esse plumbea
quodam regula in Lesbo. vid. Philos. c. 14.

149. Dicto hoc loco Philosophus de æquitate & bonitate
agit & quonam pacto bonum & æquum se habet ad justum: vi-
detur enim esse justum quoddam. Quare ad eundem pertinet
considerare de bono & æquo, ad quem pertinent considerare de ju-
sto.

150. Dubitari autem cum possit, an sit bonum & æquum (quia videtur esse vel bonum vel malum: si bonum, est idem, si malum huc omninò non pertinet) dicit, quomodo se habeat ad justiciam, scilicet, quod idem sit cum justo, alias alterum eorum non esset studiosum, & dignum laude: At hoc esset absurdum asserere de equo & bono. Ergò.

151. Absurdum enim esset dicere, quod justum non sit studiosum & dignum laude, & sic etiam de equo & bono. Quare utraq; erunt studiosa, & digna laude, & idem.

152. Bonum ergò & æquum est cujusdam justii correctivum, atq; ex eo melius quoddam justo, non tamè propterea genere diversum, ut equus & homo.

153. Sunt ergo idem, non tamen simpliciter, sed aliquo modo.

Æquita- 154. Causam reddit Aristoteles cur boni & æqui sit emen-
tis origo. datio legis, ut in definitione dictum: Lex enim universali-
ter fertur, & evenit interdum aliquid quod non fuit dictum à legis-
latore ob naturam rerum agendarum, quæ non est permanens, sed variatur: derogatur enim generi per speciem ut habet Regula ICTORUM & Theologorum.

155. Ubi ergo Lex deficit & omittit, indiget emendatione & correctione, seu supplemento. v. g. si lex pœnam capitis ponat si quis peregrinus muros civitatis ascenderit, venerunt hostes ad oppugnandam urbem. ascendit peregrinus, & tutatus est civitatem.

156. Lex illa, etsi non sit mala, tamen in eo casu, cui non providit quia est universaliter probata, non videtur esse servanda: alioquin videretur adversari jur. i. naturali. quod jubet ut bene facienti gratia habeatur.

157. Quare oportet, ut aliquando legitimum justum emendetur. Nam si adesset legumlator. idem diceret, & sentiret talem non esse puniendum.

158. Extrema Æquitatis sunt in angustiis. summum seu

seu strictum jus, seu stricta juris legitimi sine ulla commoda interpretatione explicatio secundum Te qñtor, non autem sensum legis, aut mentem & voluntatem legumlatoris respiciens.

159. De quo D. Aug. fertur dixisse libro de vera relig. Nimia justitia incurrit peccatum, temperata justitiã facit perfectos. Salitudinem correctionis amor Christi temperet, & dilectionem proximi ab justitiã condiat.

160. Aliud quod videtur extremum in defectu est Suxo-
Pharia ICTIS calumnia dicta, qua est callida & malitiosa juris interpretatio fraudandi gratia instituta, ex jure scripto seu lege faciens injuriam. vid. aut. n. p. exempla afferentem.

161. Quarenti autem ex quonam principio hoc faciat Legislator seu vir bonus & æquus, satisfaciet Don. Acc. in 5. lib. Arist. c. 16. notans idem hic evenire, quod in speculativis scientiis, habentibus suos terminos & principia, que non debent probari à sciente illo, probantur tamen ab artifice superioris scientia, eodem modo, inquit, fit in virtutibus, & in hac justitiã ipsa.

162. Justitiã enim legitima procedit ex principiis suis, & videtur ea presupponere, tanquam nota & probata.

162. Sunt autem ea, que jure naturali continentur, in quibus fundantur leges & instituta, quia sunt talia, ut cognitis eorum terminis, & quid ipsa significant, sine probatione uniusjqs, sue mentis facile assentiretur.

164. Tantum de justitiã & juris materia: juridisputatorio nos satisfacisse putamus! qui plura velit adeat plausura & volumina integra ICTORUM.

QUESTIO I.

An justitiã sit considerationis Ethicæ: an jurisprudentiæ?

Homo inquit Picc. gr. 6. c. 1. quasi cælestis avis, in terris collocatus, in cælumq; evolaturus: ob varios gradus, per quos ascendere tenetur, minus & magis sublimes, varijs q. pennis de-

currentis gradibus congruenter respondentibus muniri debet, ut felicissime cursum absolvere scopumque sibi propositum attingere valeat. Huiusmodi salutare pennæ nil aliud sunt, nisi virtutes: que quod fuerint eminentiores, eò ad sublimiora nos elevant. Non ergo è censu nostro hanc virtutem quæ ἀρετὴν ἐστὶν, eripi nobis volumus, non tamen hic jugillare volumus ICIOS, quasi tot volumina de iustitia edentes, frustra, vel à Jurisprudentia subjecto aliena scripserint. Neque ita tamen quispiam hanc putet solè Jurisprudentiæ ad eò propriam, ut nullo respectu, ne quidem ratione rei considerata, qua nulli propria, sed multis communis est, licet huic vel illi, hoc modo considerandi propria sit. Qua distinctione multa Sophismata refelli possunt! Plura hæc in conflictu.

QUESTIO II.

An iustitia sit Virtus moralis?

Virtutem esse constat, quia quod est officium virtutis peragitur, perficiendo scilicet propriam & insitam perfectionem opus, seu bonum specialiter, ut nimirum dicatur hoc opus, h. e. vel temperans, vel iustum &c. Moralitas etiam est, quia huius habitus per moram, consuetudinem & doctrinam, ut reliquarum omnium virtutum habitus, acquiritur.

Obiectis 1. à proprio vel natura habituum intellect. Iustitia est circa res exteriores a nobis factibiles: sed habitus circa factibilia est ars, non prudentia, cui ascribitur à Philosopho iustitia. Ergo.

2. Ab objecto: Virtutes omnes versantur circa passiones: dicente Philosopho de Moribus 2. l. At hæc circa operationes. Ergo.

R. ad 1. syll. Maj. limitando: licet enim iustitia versetur circa res exteriores secundario & consequenter, tamen idcirco & principaliter circa usum earum versantur. Ioh. Vers. in com. sup. Arist. l. 5. ad

Ad 2. R. Omnes virtutes reliqua versantur circa passiones
primò: Hæc verò justitia primò circa actiones & operationes
tanquam materiam propriam id.

QUESTIO III.

An justitia prior jure, an contra?

Quamvis pomum epidos & bello plena hæc semper questio
habita fuit, nobis tamen breviter excutienda non nocebit. Qua-
estio a. potest esse triplex sensus. 1. Aut intelligitur de rebus i-
pſis, quæ per voces significantur. 2. aut intelligitur de ipsis voci-
bus. 3. Aut de ratione & appellatione nominis b. e. an res illa, quæ
dicitur Jus, eam appellationem à justitia, an contra habeat Si
primùm sensum spectes, jus, res est à re justitia, sicut à fine, &
vicissim justitia est à jure, tanquam causa efficiens; jus enim
Medium est, quo justitiam consequimur. Quod si jus non pro
medio accipias, sed pro justo, quod à justitia habitu tribuetur,
justitia erit causa efficiens, jus effectum in specie. Si secundum
sensem, vox justitia à jure generata, non è contra. A voce jus
vox justus, ab hac, vox justitia. Si 2. spectes; veluti si quæra-
tur, quæ sit ratio, quod res hæc juris nomine sit insignita? ratio
hujus appellationis ex origine vocis est reddenda, & dicendum
juris appellationem à jubendo potius, quàm à justitia contractum
esse, quæ notatio à forma est, jubere enim honestum, forma
juris est. Gocl. l. 1. log. cap. 21. Urs. q. il. Ph. disp. 2. p. 120. vid.
etiam de hæc q. Gieph. in argumento l. 5. Arl.

QUESTIO IV.

An Justitia in Universalem & part. dividi queat & Num.
sit Vera divisio?

Ita censemus cum philosopho 1. Quia homonyma hujus pos-
sunt dividi. Equivocum n. potest dividi in sua significata. 2. A
contrario concreto: Verbum n. concretum injusti est homo-
nymon ergo & justii: quia si unum contrariorum est equivocum
E. &

*E. & alterum. Quod si justus & injustus, E. & justitia & inju-
stitia. Mag. 1. 428. divisionis.*

Obijcis contra divisionem à proprio adjuncto.

*Cujus unum membrum includit alterum non est vera divi-
sio: At hoc fit in hac divisione. Erph.*

*Resp. Propositio vera est in essentialibus, non integralibus 2.
non continetur in eodem unum membrum ut uno, eodemq. modo,
sed diverso. pluribus in disputatione ipsa agemus.*

T P A T H M A T A.

1. An Ulpiana justitiæ definitio sit vera & Logica? A.
2. An plures justitiæ particularis species quam duæ? N.
contra Mocenicum.
3. Volenti an fiat injuria? N.
4. An Martyres sancti patiendo, & Christus ipse, ac-
ceperint injuriam? N.
5. An intellectuales Virtutes sint considerationis Ethi-
cæ? A.
6. An animæ rationalis immortalitas possit ex princi-
pijs philosophicis probari? Aff. cum Scal.
7. An omne quod inest meliori & nobiliori sit magis
eligendum? Verum est secundum quid?
8. An omnis substantia sit dignior accidente? Dist.
9. An nulla potentia ad præteritum? Dist.
10. An plura requirantur ad existentiam, quam essen-
tiam? Videb.
11. An bonitas sit perfectio actus? Verum est de bõ-
nitate morali, non essentiali, nec relata.
12. An potentiarum distinctio tantum ab objecto &
actu pendeat?

seu strictum jus, seu stricta juris legitimi
interpretatione explicatio secundum legem,
legis, aut mentem & voluntatem legislatoris
159. De quo D. Aug. fertur dixisse libro
omnia justitia incurrit peccatum, temperata justitia
salutudinem correctionis amor Christi temp
nem proximi ab justitia condiat.

160. Aliud quod videtur extremum in
Cavilla ICTIS calumnia dicta, qua est callida
ris interpretatio fraudandi gratia instituta, e
lege faciens injuriam. vid. aut. n. p. exempla

161. Quarenti autem ex quonam princ
Legislator seu vir bonus & æquus, satisfa
5. lib. Arist. e. 16. notans idem hic evenire, qu
scientijs, habentibus suos terminos & princip
probari à sciente illo, probantur tamen ab artij
entia, eodem modo, inquit, fit in virtutibus, & i

162. Justitia enim legitima procedit ex
videtur ea prasupponere, tanquam nota & pr

163. Sunt autem ea, qua jure natura
quibus fundantur leges & instituta, quia sunt
eorum terminis, & quid ipsa significant, sin
eiusque sue mentis facile assentiretur.

164. Tantum de justitia & juris materia
nos satis fecisse putamus! qui plura velit adeat
mina integra ICTORUM.

QUESTIO I.

An justitia sit considerationis Ethicæ; an ju
Homo inquit Picc. gr. 6. c. 1. quasi cælestis
locatus, in cælumq; evoluturus: ob varios g
spendere tenetur; minus & magis sublimes, &
C 3

